

Héraðsdómur Reykjavíkur

Dómur 11. febrúar 2020

Mál nr. E-2430/2019:

Reynir Traustason

(Gunnar Ingi Jóhannsson lögmaður)

gegn

Arnþrúði Karlsdóttur og

réttargæslustefnda, SöguNet - Útvarpi Sögu ehf.

(Vilhjálmur Hans Vilhjálmsson lögmaður)

Dómur

I.

Mál þetta, sem höfðað var með stefnu birtri 21. maí 2019, var dómtekið 23. janúar 2020. Stefnandi er Reynir Traustason, [...], [...], en stefnda er Arnþrúði Karlsdóttir, [...], [...]. SöguNet - Útvarpi Sögu ehf., Þverholti 14, Reykjavík, er stefnt til réttargæslu.

Stefnandi gerir eftirfarandi dómkröfur:

Að eftirfarandi ummæli verði dæmd dauð og ómerk:

1. „Sjáðu bara eins og [...] stjórnarformann Stundarinnar, Reyni Traustason. Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf og fjölskylduhamingju á á samviskunni? Bæði frá því sem ritstjóri DV og ritstjóri Stundarinnar og þá stjórnarformaður Stundarinnar.“

2. „Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf á á á samviskunni þar sem hann hefur lagt heilu fjölskyldurnar og fólk í rúst út af athugasemdakerfum sem hann lét með lygafréttum sem að eru framleiddar?“

3. „Hvað heldurðu séu margir, sem eru búnir að gráta úr sér augun yfir lygunum í þeim?“

Stefnandi gerir einnig þá kröfu að stefnda verði dæmd til að greiða stefnanda miskabætur að fjárhæð 1.500.000 krónur eða lægri fjárhæð að mati dómsins, með vöxtum samkvæmt 1. másl. 4. gr. laga nr. 38/2001 frá 5. desember 2018 til 12. janúar 2019 en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 9. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Einnig er þess krafist að forsendur og niðurstaða dóms í málinu verði birt á vefsíðu stefnda, www.utvarpsaga.is, eigi síðar en 14 dögum eftir dómsuppsögu, að

viðlögðum dagsektum að fjárhæð 50.000 krónur fyrir hvern dag sem líður án þess að birtingin fari fram. Þá krefst stefnandi greiðslu málskostnaðar.

Stefnda krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda, auk greiðslu málskostnaðar.

Ekki er sótt þing af hálfu réttargæslustefnda.

II.

Stefnandi er fyrrverandi blaðamaður og starfaði í tæp 30 ár við blaðamennsku. Á þeim tíma stjórnaði hann og rak nokkra fjölmiðla. Í dag starfar hann við fararstjórn og ritstjórn. Hann er eigandi að 14% hlut í fjölmiðlinum Stundinni, en gegnir þar ekki neinni formlegri stöðu.

Stefnda, Arnþrúður Karlsdóttir, er stofnandi og eigandi Útvarps Sögu og hefur verið útvarpsstjóri stöðvarinnar sl. 16 ár. Hún hefur lokið námi frá Blaðamannaskólanum í Osló, og auk þess hefur hún lokið prófi í réttarheimspeki og meistaraþrófi í viðskiptalögfræði.

Í útvarpsþætti hinn 5. desember 2018 á Útvarpi Sögu 99,4 voru höfð uppi þau ummæli sem krafist er ómerkingar á. Voru ummælin höfð uppi undir dagskrárliðnum „Spjallið“. Í þættinum eru þjóðfélagsmál rædd og farið yfir málefni líðandi stundar o.fl. Í þættinum þennan dag sátu stefnda og annar starfsmaður útvarpsstöðvarinnar að spjalli þar sem þau ræddu m.a. um svokallað Klaustursmál, orðræðuna í samfélaginu í því sambandi og um einstaka þingmenn og samskipti þeirra á milli þegar kemur að stöðuveitingum. Einnig ræddu þau í þættinum um siðrof í þjóðfélaginu eftir bankahrunið og orðræðu fólks á netmiðlum og í athugasemdakerfum. Síðan segir svo í þættinum: „Netmiðlarnir sem slíkir, DV, Vísir og Stundin hafa átt það sammerkt að þeir eru eins og sko, þeir bara taka fyrir fólk það sem þeim dettur í hug og síðan treysta þeir því að athugasemdakerfið sjái um að afgreiða líf fólks eftir það. Athugasemdakerfið sér um það. Það er ormagryfja. ...“. Í framhaldinu hefur stefnda uppi ummæli þau sem krafist er ómerkingar á. Síðan halda stefnda og starfsmaðurinn áfram að tala um orðræðuna sem höfð er uppi á samfélagsmiðlunum og hvernig farið er með tjáningarfrelsið.

Stefnandi gaf skýrslu fyrir dóminum.

III.

1. Helstu málsástæður og lagarök stefnanda

Stefnandi byggir á því að stefnda, Arnþrúður Karlsdóttir, beri persónulega ábyrgð á ummælunum sem hún viðhafði í útvarpsþætti hinn 5. desember 2018, sbr. a-lið 1. mgr. 50. gr. laga nr. 38/2001 um fjölmiðla og að réttargæslustefndi, SagaNet - Útvarp Saga ehf., beri ábyrgð á greiðslu fésekta og skaðabóta sem starfsmanni réttargæslustefnda kunni að verða gert að greiða, sbr. 2. mgr. 50. gr. sömu laga, svo og birtingu dóms, sbr. 59. gr. laganna.

Stefnandi byggir á því að ummæli stefndu, Arnþrúðar, um stefnanda í útvarpsþættinum hafi verið röng, særandi og ósmekklek. Þau hafi verið til þess fallin að valda stefnanda álitshnekki og telur stefnandi að með þeim hafi gróflega verið vegið að æru hans, starfsheiðri og flekklausum ferli sem blaðamanns og ritstjóra í áratugi. Byggir stefnandi á því að stefnda, Arnþrúður, hafi gerst brotleg gegn 235. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, og að ummælin hafi falið í sér ásakanir í garð stefnanda um ólögmæta og siðferðilega ámælisverða háttsemi. Þá telur stefnandi að með ummælunum hafi stefnda einnig gerst brotleg gegn 236. gr. laga nr. 19/1940 og að stefnda hafi viðhaft ummælin um stefnanda gegn betri vitund.

Stefnandi byggir á því að ummælin *Sjáðu bara eins og [...] stjórnarformann Stundarinnar, Reyni Traustason. Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf og fjölskylduhamingju á á samviskunnni? Bæði frá því sem ritstjóri DV og ritstjóri Stundarinnar og þá stjórnarformaður Stundarinnar*, feli í sér beina og ósanna ásökun um háttsemi sem varði við almenn hegningarlög. Með ummælunum hafi stefnda beinlínis fullyrt að stefnandi hafi í starfi sínu sem ritstjóri fjölmiðla átt beinan þátt í því að einstaklingar hafi tekið annaðhvort sitt eigið líf eða annarra. Er með ummælunum látið að því liggja að þetta hafi stefnandi gert vísvitandi. Varði slík háttsemi mögulega við hlutdeild í broti gegn 211. og/eða 214. gr. laga nr. 19/1940. Þá varði ummælin við 235. gr. laga nr. 19/1940 sem ærumeiðandi aðdróttun. Stefnda hafi ekki rökstutt fullyrðingu sína að neinu leyti, heldur hafi hún sett hana fram án nokkurs fyrirvara, eins og um alkunna staðreynd væri að ræða. Ummælin séu hins vegar röng og sérstaklega ósmekklek og þau beri að dæma dauð og ómerk.

Stefnandi byggir á sömu málsástæðum og áður greinir varðandi ummælin *Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf á á samviskunnni þar sem hann hefur lagt heilu fjölskyldurnar og fólk í rúst út af athugasemdakerfum sem hann lét með lygafréttum sem*

að eru framleiddar? Stefnda hafi hins vegar bætt í með þessum ummælum með því að saka stefnanda um að hafa vísvitandi skrifað eða látið aðra blaðamenn skrifa ósannindi í formi fréttar í fjölmiðla sem hann hafi ritstýrt, sem hafi m.a. haft þær afleiðingar að fólk hafi tekið sitt eigið líf eða annarra, og hann hafi vísvitandi með slíkum skrifum lagt fólk og fjölskyldur í rúst. Vart þurfi frá því að segja að ummælin séu röng og meiðandi og þau beri að ómerkja, en þau varði við 235. gr. laga nr. 19/1940 sem ærumeiðandi aðdróttun. Setninguna *sem hann lét með lygafréttum sem að eru framleiddar* sé ekki hægt að skilja öðruvísi en fullyrðingu um að stefnandi hafi látið skrifa ósannar fréttir í fjölmiðla og í samhengi við textana hafi það verið gert í þeim tilgangi að eyðileggja líf fólks. Ummælin séu röng og feli í sér ásökun um bæði ólöglega og siðferðilega óverjandi háttsemi. Sé því mikilvægt að þau verði dæmd dauð og ómerk.

Um þriðju ummælin, *Hvað heldurðu séu margir, sem eru búnir að gráta úr sér augun yfir lygunum í þeim?* vísar stefnandi til fyrri málsástæðna og lagaraka. Ummælin séu röng, ósæmileg og meiðandi fyrir stefnanda og beri að dæma þau dauð og ómerk, enda varði þau við 235. gr. laga nr. 19/1940.

Stefnandi vísar til 1. mgr. 241. gr. laga nr. 19/1940 varðandi ómerkingu ummælanna.

Miskabótakröfu styður stefnandi við b-lið 1. mgr. 26. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993 og 50. gr. laga um fjölmiðla. Kröfu um birtingu dóms styður stefnandi við 59. gr. laga um fjölmiðla.

2. Helstu málsástæður og lagarök stefndu

Stefnda, Arnþrúður, byggir sýknukröfu sína á því að stefnandi hafi í mörgum málum ekki hikað við að taka persónulega hagsmuni sína fram yfir skyldur sínar sem blaðamaður og ritstjóri og hafi í ýmsum málum fórnað sannleikanum og hollustunni við lesendur til að bjarga eigin skinni. Nefnir stefnda í því sambandi frétt um Landsbankann og fleiri mál frá liðnum árum.

Stefnda byggir á því að ummælin sem krafist er ómerkingar á njóti verndar tjáningarfrelsisákvæðis stjórnarskrár, sbr. 73. gr. og 10. gr. mannréttindasáttmála Evrópu. Stefnda byggir á því að 3. mgr. 73. gr. stjórnarskrárinnar eigi ekki við, enda beri að túlka ákvæðið þröngt. Ummælin brjóti því ekki á neinn hátt gegn stefnanda.

Stefnda byggir á því að ummælin og það samhengi sem þau voru sett fram í, þ.e. almenn umræða um vinnubrögð fjölmiðla og réttarríkið, feli í sér umræðu um ríka

almannahagsmuni og þjóðfélagsleg málefni og njóti þ.a.l. sérstakrar verndar, eins og dómaframkvæmd beri með sér. Ummælin eigi fullt erindi til almennings og óheimilt sé að takmarka slíka tjáningu.

Stefnda telur að í ummælunum felist ekki bein staðhæfing þess efnis að stefnandi hafi gerst sekur um brot gegn 211. gr. eða 214. gr. almennra hegningarlaga eða gerst sekur um hlutdeild í slíku broti, eins og haldið sé fram í stefnu. Þvert á móti þá sé það stefndu að benda á og leggja áherslu á að vinnubrögð eins og stefnandi hafi ástundað geti haft og hafi haft alvarlegar afleiðingar fyrir þá sem fyrir þeim verða og fjölskyldur þeirra. Þá hafi ummælin verið sett fram í spurnarformi og því sé ekki um fullyrðingar að ræða sem enginn fyrirvari hafi verið gerður við. Stefnda hafi því slegið nægilega varnagla við orð sín. Stefnda hafi verið að hvetja til umræðu um mikilvæg þjóðfélagsmálefni. Telji stefnda að frjáls og gagnrýnin umræða um málefni fjölmiðla og vinnubrögð sé sérstaklega nauðsynleg í litlum samfélögum eins og á Íslandi.

Stefnda telur rýmkað tjáningarfrelsi gilda um stefnanda. Bæði sé það sökum þess að stefnandi er opinber persóna og vegna þess hvernig stefnandi hafi gengið fram gagnvart öðrum í ræðu og riti í áraraddir. Við mat á ummælunum sem stefnt sé út af beri þess vegna að hafa hliðsjón af tjáningu stefnanda sjálfs og ábyrgð hans á ósvífnu athugasemdakerfi sem tengt hafi verið við greinar og skrif sem hafi birst í fjölmiðlum sem hann hefur ritstýrt og borið ábyrgð á.

Stefnda telur að ummælin sem höfð voru uppi séu gildisdómar en ekki staðhæfingar um staðreyndir. Því beri ekki að horfa á bókstaflega merkingu ummælanna.

Stefnda hafnar miskabótakröfu og telur að skilyrði 26. gr. skaðabótalaga séu ekki uppfyllt. Stefnandi hafi sjálfur skapað sér sitt eigið orðspor enda hafi hann í áratugi viðhaft ákveðinn talsmáta um menn og málefni og hegðun sem almennt verði að telja siðuðu fólki lítt sæmandi. Enginn frekari skaði hafi því orðið á mannorði stefnanda umfram það sem stefnandi beri sjálfur ábyrgð á.

Þá er birtingarkröfu mótmælt. Ummælin hafi verið höfð uppi í útvarpsþætti, en ekki á prenti, auk þess sem dreifing ummælanna var takmörkuð, en þátturinn sem ummælin voru viðhöfð í hafi ekki verið endurfluttur í samantekt vikunnar.

IV.

Ummæli þau sem stefnt er út af viðhafði stefnda, Arnþrúður, í útvarpsþætti hinn 5. desember 2018 í Útvarpi Sögu.

Stefnandi telur að ummælin sem stefnda hafði uppi um hann í útvarpsþættinum hafi verið röng, særandi og ósmekkleig og að þau hafi verið til þess fallin að valda honum álitshnekki. Telur stefnandi að með þeim hafi stefnda vegið gróflega að æru sinni og starfsheiðri. Hafi stefnda með ummælum sínum brotið gegn 235. gr. og 236. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Víkur fyrst að eftirfarandi ummælum stefndu:

Sjáðu bara eins og [...] stjórnarformann Stundarinnar, Reyni Traustason. Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf og fjölskylduhamingju á á samviskunni? Bæði frá því sem ritstjóri DV og ritstjóri Stundarinnar og þá stjórnarformaður Stundarinnar.

Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf á á á samviskunni þar sem hann hefur lagt heilu fjölskyldurnar og fólk í rúst út af athugasemdakerfum sem hann lét með lygafréttum sem að eru framleiddar?

Með þessum orðum er gefið til kynna að stefnandi hafi á þeim tíma sem hann var ritstjóri DV og Stundarinnar útbúið lygafréttir sem síðan hafi haft áhrif á umræðu manna á netmiðlum. Það hafi síðan leitt til þess að fólk svipti sig lífi og með því hafi hann gert út af við margar fjölskyldur.

Með greindum ummælum er stefnanda borin á brýn sérlega ámælisverð háttsemi, þ.e. að hann hafi framleitt lygafréttir um fólk og orðið þannig þess valdandi að fólk hafi tekið eigið líf. Hefur stefnda engum stoðum skotið undir það að þessar fullyrðingar hennar séu réttar, og ber stefnda því reyndar ekki við að ummæli þessi séu sönn eða eigi við rök að styðjast eða að stefnda hafi verið í góðri trú, en í greinargerð segir m.a. að með ummælunum hafi stefnda lýst skoðun sinni á stefnanda og þeim vinnubrögðum sem hafi verið viðhöfð í fjölmiðlum sem hann hafi átt og ritstýrt, svo sem Stundinni og DV.

Fallist er á það með stefnanda að þessi röngu ummæli hafi verið til þess fallin að valda stefnanda álitshnekki. Eiga menn ekki að þurfa að þola það að vera opinberlega bornir sökum um alvarlega ámælisverða háttsemi án þess að nokkuð búi þar að baki. Telur dómurinn að í orðum þessum felist ærumeiðandi aðdróttanir í garð stefnanda sem fela einnig í sér brot gegn 235. gr. og 236. gr. almennra hegningarlaga.

Með vísan til framangreinds er fallist á kröfu stefnanda um ómerkingu þessara ummæla í heild sinni, sbr. 1. mgr. 241. gr. almennra hegningarlaga.

Dómurinn hafnar þeim málsástæðum stefndu að ummælin njóti verndar ákvæða 73. gr. stjórnarskrárinnar og 10. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, eða að þau og það

samhengi sem þau voru sett fram í feli í sér umræðu um ríka almannahagsmuni eða þjóðfélagsleg málefni og njóti samkvæmt því verndar. Þannig verður ekki talið að þau eigi erindi til almennings.

Þá verður ekki séð hvaða réttlætanlegt samhengi er með ummælunum og umfjöllun þeirri sem fór fram í þættinum umræddan dag. Verður ekki fallist á það með stefndu að um gildisdóm sé að ræða, eins og ummælin eru sett fram, eða að „rýmkað tjáningarfrelsi“ eigi við um stefnanda vegna þess að hann sé opinber persóna sem hafi gengið hart fram gagnvart öðrum um áraraddir.

Víkur þá að ummælunum *Hvað heldurðu séu margir, sem eru búnir að gráta úr sér augun yfir lygunum í þeim?* Í þessum orðum felst fremur gildisdómur um viðbrögð fólks við hvassri umfjöllun og umfjöllun um persónuleg mál í greindum fjölmiðlum sem stefnandi starfaði við. Verður því ekki fallist á það með stefnanda að orðin feli í sér ærumeiðandi aðdróttun fyrir stefnanda. Er því hafnað ómerkingu ummælanna.

Stefnandi krefst greiðslu miskabóta að fjárhæð 1.500.000 krónur, auk nánar tilgreindra vaxta og dráttarvaxta. Kröfuna byggir hann á b. lið 1. mgr. 26. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993. Í hinum ómerktu ummælum stefndu fólst ólögmet meingerð gegn æru og persónu stefnanda. Stefnanda ber ábyrgð á því ófjárhagslega tjóni stefnandans sem af ummælunum leiddi samkvæmt greindu lagaákvæði. Þykja miskabætur stefnanda til handa, að virtum atvikum málsins, hæfilega ákveðnar 300.000 krónur með vöxtum eins og nánar greinir í dómsorði.

Kröfu um birtingu dóms er ekki beint að stefndu, Arnþrúði.

Eins og kemur fram í stefnu er SagaNet - Útvarpi Sögu ehf. stefnt til réttargæslu. Af hálfu þess aðila hefur ekki verið sótt þing. Í V. kafla stefnunnar, um málsástæður og lagarök, er gerð krafa á hendur réttargæslustefnda um greiðslu miskabóta in solidum (sameiginlega) með stefndu, Arnþrúði. Í dómkröfum stefnunnar er þess einnig krafist að forsendur og niðurstaða dóms verði birt á vefsíðu stefnda www.utvarpsaga.is. Kemur fram í V. kafla stefnunnar að birtingin sé á ábyrgð réttargæslustefnda, sbr. 59. gr. laga nr. 38/2011. Þá er í dómkröfum stefnanda þess krafist að „stefndu verði dæmd, hvort um sig“ til að greiða stefnanda málskostnað. Þessi kröfugerð á hendur réttargæslustefnda fær ekki samrýmst ákvæðum 21. gr. laga nr. 91/1991 um réttargæsluáðild og ber því að vísa greindum kröfum á hendur réttargæslustefnda frá dómi.

Samkvæmt framansögðu er fallist á dómkröfu stefnanda, eins og nánar greinir í dómsorði.

Samkvæmt úrslitum málsins og með vísan til 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 ber stefndu, Arnþrúði Karlsdóttur, að greiða stefnanda, Reyni Traustasyni, 1.100.000 krónur í málskostnað.

Ragnheiður Snorradóttir héraðsdómari kveður upp dóm þennan.

Dómsorð:

Eftirtalin ummæli skulu vera dauð og ómerk: „Sjáðu bara eins og [...] stjórnarformann Stundarinnar, Reyni Traustason. Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf og fjölskylduhamingju á á samviskunni? Bæði frá því sem ritstjóri DV og ritstjóri Stundarinnar og þá stjórnarformaður Stundarinnar“ og „Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf á á á samviskunni þar sem hann hefur lagt heilu fjölskyldurnar og fólk í rúst út af athugasemdakerfum sem hann lét með lygafréttum sem að eru framleiddar?“

Stefnda, Arnþrúður Karlsdóttir, er sýkn af kröfu stefnanda um ómerkingu ummælanna: „Hvað heldurðu séu margir, sem eru búnir að gráta úr sér augun yfir lygunum í þeim?“

Öllum kröfum stefnanda á hendur réttargæslustefnda, SöguNet-Útvarpi Sögu ehf. er vísað frá dómi.

Stefndu, Arnþrúði Karlsdóttur, ber að greiða stefnanda 300.000 krónur í miskabætur með vöxtum samkvæmt 1. másl. 4. gr. laga nr. 38/2001 frá 5. desember 2018 til 12. janúar 2019 en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 9. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndu, Arnþrúði Karlsdóttur, ber að greiða stefnanda 1.100.000 krónur í málskostnað.

Ragnheiður Snorradóttir